

Piotr Wojtaszewski, Konrad Zaciera, Beata Wojtasiak¹

IDEA CERTYFIKACJI OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH, WYTYCZNE I OCENA ROZWIĄZAŃ ORGANIZACYJNYCH I TECHNICZNYCH W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA POŻAROWEGO

Streszczenie: Artykuł przedstawia ideę certyfikacji obiektów zabytkowych, wytyczne i ocenę rozwiązań organizacyjnych i technicznych w zakresie bezpieczeństwa pożarowego obiektów zabytkowych, w tym muzeów i gromadzonych w nich zbiorów, które zostały opracowane na podstawie wyników badań² Centrum Naukowo-Badawczego Ochrony Przeciwożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego – Państwowego Instytutu Badawczego³ w ramach projektu pt. „Opracowanie innowacyjnego systemu zarządzania bezpieczeństwem obiektów zabytkowych w zurbanizowanych centrach miast”. Uzyskane wyniki potwierdzają zasadność wprowadzenia specjalnego systemu certyfikowania, który koncentrowałby się na poziomie bezpieczeństwa przeciwpożarowego obiektów muzealnych i zabytkowych i ich zbiorów.

Słowa kluczowe: certyfikacja obiektów zabytkowych, bezpieczeństwo pożarowe

---

¹ St. bryg. w st. spocz. mgr inż. Piotr Wojtaszewski, mgr inż. Konrad Zaciera, mgr Beata Wojtasiak, Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego – Państwowy Instytut Badawczy.

² Badania prowadzone w ramach realizacji projektu „Opracowanie innowacyjnego systemu zarządzania bezpieczeństwem obiektów zabytkowych w zurbanizowanych centrach miast”, projekt finansowany przez NCBiR, nr umowy projektu: DOB-BIO7/08/01/2015.

³ Projekt realizowany w latach 2015-2018 przez konsorcjum naukowe w składzie: Szkoła Główna Służby Pożarniczej, Centrum Naukowo-Badawcze Ochrony Przeciwożarowej im. Józefa Tuliszkowskiego – Państwowy Instytut Badawczy, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, firma Dynamic Safety Corporation Spółka z o.o.

Wprowadzenie

Przedstawione zagadnienie zostało ukierunkowane na problematykę dotyczącą zabezpieczenia przeciwpożarowego (prewencyjnego) obiektów zabytkowych w zakresie warunków techniczno-budowlanych i zabezpieczeń przeciwpożarowych występujących w tych obiektach oraz oceny rzeczywistego poziomu ich przygotowania do działań ratowniczo-gaśniczych – w kontekście opiniowania i certyfikowania rozwiązań organizacyjnych i technicznych występujących w tych obiektach. Wskazanie wymagań, zarówno w zakresie prewencyjnym, jak i operacyjnym, stanowi wstęp do założeń do wytycznych do opiniowania i certyfikacji rozwiązań organizacyjnych i technicznych obiektów zabytkowych. Docelowo, wytyczne w omawianym zakresie powinny dotyczyć zarówno obiektów zabytkowych i muzealnych, jak również obiektów „nowych”, w których będą zgromadzone zbiory muzealne o unikalnym charakterze i dużych wartościach historycznych i materialnych. W artykule przedstawiono również metodykę wyznaczania obiektów zabytkowych do udziału w przedmiotowym systemie opiniowania i certyfikacji. Na potrzeby realizacji opracowania przeprowadzono szereg badań w przedmiotowym zakresie oraz dokonano przeglądu dostępnej literatury oraz przepisów prawa, wytycznych i praktyk w innych państwach. Wykorzystano również dokumenty i informacje uzyskane od przedstawicieli Państwowej Straży Pożarnej oraz Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Prowadzono także konsultacje i uzgodnienia z zespołem badawczym CNBOP-PIB prowadzącym badania w ramach projektu „OZAB”⁴

System opiniowania i potencjalnej certyfikacji rozwiązań organizacyjnych i technicznych obiektów zabytkowych

Proponowany system opiniowania i potencjalnej certyfikacji rozwiązań organizacyjnych i technicznych obiektów zabytkowych, uwzględniając aspekty w zakresie ochrony przeciwpożarowej w odniesieniu do każdego obiektu objętego programem, powinien uwzględniać każdorazowo specyfikę i zabytkowy charakter takiego obiektu, funkcjonującego zgodnie z ustawą o muzeach⁵. W związku z tym, w celu określenia odpowiednich przedsięwzięć zabezpieczających przed pożarem takiego obiektu – powinno się przygotować indywidualną analizę i ocenę stanu zabezpieczenia przeciwpożarowego ww. obiektu, na podstawie których określony zostanie optymalny sposób jego zabezpieczenia przed pożarem, jak również zabezpieczenia zbiorów znajdujących się w takim obiekcie. Dopiero w wyniku wnikliwej analizy warunków ochrony przeciwpożarowej powinno się w sposób właściwy przewidzieć odpowiednie środki ochrony czynnej i biernej zabezpieczenia przeciwpożarowego przedmiotowych obiektów, które powinny być adekwatne do faktycznie występujących w obiekcie zagrożeń i nieprawidłowości. Najczęściej

---

⁴ Akronim projektu.

⁵ Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2017, poz. 972).

podejmowanymi działaniami technicznymi i organizacyjnymi dotyczącymi omawianego zagadnienia będą między innymi:

- 1) zabezpieczenie konstrukcji drewnianych środkami chemicznymi nadającymi im właściwości pożarowe jako nierozprzestrzeniających ognia;
- 2) obudowa elementów łatwopalnych materiałami niepalnymi;
- 3) podział obiektu na strefy pożarowe;
- 4) eksploatawanie urządzeń technicznych zgodnie z przeznaczeniem i instrukcją obsługi oraz zapewnienia bieżącej ich konserwacji;
- 5) zapewnienie badań okresowych instalacji i urządzeń elektrycznych oraz urządzeń grzewczych;
- 6) zapewnienie właściwej ochrony odgromowej;
- 7) wyposażenie obiektu w urządzenia przeciwpożarowe;
- 8) opracowanie instrukcji bezpieczeństwa pożarowego, wdrożenia jej postanowień i skutecznego egzekwowania ich postanowień; szczególnie ważne jest wykorzystanie zawartych w instrukcji warunków ochrony przeciwpożarowej, wynikających z przeznaczenia, sposobu użytkowania, magazynowania (składowania, przechowywania), warunków technicznych obiektu, itp. na potrzeby planowania, organizacji i prowadzenia działań ratowniczych;
- 9) zapewnienie bezpiecznych warunków ewakuacji ludzi i mienia, w tym oznakowania obiektu znakami ewakuacyjnymi oraz zwrócenie szczególnej uwagi na możliwości i przewidywany sposób ewakuacji zbiorów;
- 10) zapewnienie właściwych warunków do prowadzenia akcji gaśniczej przez jednostki straży pożarnej (m.in. wykonanie i utrzymanie drożności dróg pożarowych, zapewnienie wody do zewnętrznego gaszenia pożaru);
- 11) przeprowadzanie ćwiczeń w obiekcie w zakresie możliwości ewakuacji ludzi i mienia oraz działań gaśniczo-ratowniczych;

W związku z powyższym, w odniesieniu do projektowanego systemu opiniowania i potencjalnej certyfikacji rozwiązań organizacyjnych i technicznych obiektów zabytkowych, wskazano elementy prewencyjnego zabezpieczenia przeciwpożarowego, które powinny być spełnione w tych obiektach – w myśl obowiązujących w Polsce wymagań przepisów techniczno-budowlanych i przeciwpożarowych wraz z przygotowaniem tych obiektów do działań ratowniczo-gaśniczych. Nie mniej ważnym elementem funkcjonowania tego systemu są również aspekty organizacyjne, koncentrujące się w szczególności na ewakuacji zbiorów muzealnych na wypadek pożaru lub innego miejscowego zagrożenia. Analiza wyżej wymienionych elementów, z wykorzystaniem aktualnej wiedzy, wytycznych i doświadczeń, powinna stanowić podstawę do oceny warunków ochrony przeciwpożarowej występujących w konkretnym obiekcie. Ocena taka powinna być sporządzona przez niezależną stronę trzecią (jednostkę certyfikującą) o określonych kwalifikacjach i kompetencjach.

Jednocześnie wskazane jest, aby opiniowanie i certyfikacja zarówno rozwiązań technicznych, jak i organizacyjnych występujących w tych obiektach, dotyczyły docelowo spełnienia istotnych wymagań z punktu widzenia ochrony przeciwpożarowej, zapewniających w szczególności akceptowalny poziom bezpieczeństwa

osobom znajdującym się w tych obiektach, z jednoczesnym zwróceniem uwagi na fakt, że obiekty te często są również obiektami użyteczności publicznej, a także na wymagania ukierunkowane na zagadnienia ochrony mienia, zwłaszcza w odniesieniu do ewakuacji i zabezpieczenia przed pożarem zbiorów muzealnych znajdujących się w tych obiektach.

Wieloletnia praktyka, stosowana powszechnie w krajowych przepisach dotyczących ochrony przeciwpożarowej wskazuje, że większość wymagań w zakresie zabezpieczenia przeciwpożarowego obiektów budowlanych, w tym między innymi wyposażenia ich w urządzenia przeciwpożarowe, dotyczy co do zasady, obiektów objętych obowiązkiem wyposażenia w system sygnalizacji pożarowej (SSP). W grupie obiektów zobligowanych do posiadania SSP znalazły się również obiekty zabytkowe i muzea wyznaczone przez Generalnego Konserwatora Zabytków w porozumieniu z Komendantem Głównym PSP. Sporządzony wykaz obiektów zabytkowych i muzealnych, dla których wymagane jest ich wyposażenie w SSP, obejmuje obiekty, które przede wszystkim spełniają szereg kryteriów potwierdzających zasadność ich wyposażenia w SSP, uwzględniających między innymi:

- 1) dużą wartość zabytkową obiektu oraz jego wyposażenia;
- 2) zagrożenie życia ludzi w obiekcie;
- 3) duże prawdopodobieństwo powstania pożaru;
- 4) możliwość bardzo znacznego rozprzestrzeniania się pożaru w razie nieprowadzenia skutecznej akcji gaśniczej;
- 5) inne istotne elementy dotyczące zabezpieczenia przeciwpożarowego obiektu.

W związku z powyższym uzasadnione jest objęcie programem opiniowania i certyfikacji rozwiązań technicznych i organizacyjnych przede wszystkim obiektów zabytkowych i muzeów, na których spoczywa obowiązek wyposażenia ich w system sygnalizacji pożarowej. Niezależnie od powyższego, wspomnianą grupę obiektów, proponuje się poszerzyć o obiekty będące w Państwowym Rejestrze Muzeów (125 obiektów) MKiDN. W tym miejscu warto zwrócić uwagę, iż docelowo wykaz obiektów powinien obejmować nie tylko obiekty zabytkowe i muzea, ale również obiekty „nowe”, w których eksponowane są (również magazynowane i przechowywane) zbiory muzealne o znacznych wartościach historycznych i materialnych. W związku z powyższym proponuje się taki wykaz (katalog) pozostawić jako „otwarty”, dając możliwość dobrowolnego certyfikowania innym obiektom o tym przeznaczeniu np. wskazanym przez właściwego konserwatora zabytków lub innym podmiotom zainteresowanych dobrowolnym udziałem w tym programie.

Jednym z wniosków sformułowanych na podstawie prowadzonych badań w tym zakresie jest rekomendacja, iż docelowo powinien zostać wskazany odpowiedni podmiot (właściwy państwowy instytut kultury), działający na podstawie przepisów prawa, który będzie właściwy do wydawania stosownych opinii i certyfikatów świadczących o odpowiednim przygotowaniu obiektów zabytkowych, bądź obiektów, w którym znajdują się cenne zbiory, do działań ratowniczo-gaśniczych, ewakuacji zbiorów oraz zapewnienia odpowiednich warunków techniczno-budowlanych i zabezpieczeń przeciwpożarowych występujących w tych obiektach. Certyfikacja taka może być prowadzona również przez inne podmioty

kompetentne w zakresie ochrony przeciwpożarowej, działające w uzgodnieniu lub w ramach współpracy z podmiotem/podmiotami/ wyspecjalizowanym i właściwym w zakresie ochrony dóbr kultury. Takim podmiotem może być np. CNBOP-PIB. Na tym etapie realizacji projektu pozostaje jeszcze niedoprecyzowana kwestia dobrowolności czy obligatoryjności udziału omawianych obiektów w programie. Przy założeniu jednak obligatoryjnego udziału wspomnianych obiektów w projekcie konieczne będzie wypracowanie odpowiednich ram formalno-prawnych pozwalających na funkcjonowanie systemu certyfikacji.

Dotychczasowe wyniki badań wskazują na występowanie przesłanek uzasadniających podjęcie dalszych prac nad systemem opiniowania i certyfikacji rozwiązań organizacyjnych i technicznych obiektów zabytkowych i muzealnych, w celu skuteczniejszej ochrony przeciwpożarowej tych obiektów i zgromadzonych w nich zbiorów.

Aspekty techniczne i organizacyjne opiniowania i certyfikacji obiektów zabytkowych i muzealnych⁶

Bardzo ważnym elementem bezpieczeństwa pożarowego (w aspekcie ochrony życia i zdrowia ludzi) każdego obiektu budowlanego, w tym także obiektów zabytkowych i muzeów, będących często również obiektami użyteczności publicznej, jest obowiązek zapewnienia w nich odpowiednich warunków ewakuacji, umożliwiających szybkie i bezpieczne opuszczenie strefy pożarowej objętej pożarem, dostosowanych do liczby i sprawności osób mogących przebywać w obiekcie oraz jego funkcji, konstrukcji i wymiarów, a także zastosowanie odpowiednich technicznych środków zabezpieczenia przeciwpożarowego. Ważnym elementem wpływającym na stan bezpieczeństwa pożarowego (w aspekcie ochrony mienia, podejmowania samodzielnych działań ratowniczych i gaśniczych, a także współdziałania z Państwową Strażą Pożarną) jest również przygotowanie personelu przebywającego w tych obiektach nie tylko do właściwego reagowania na zaniechania porządkowe, czy lekceważenie wymagań ochrony przeciwpożarowej, ale również do podejmowania (oczywiście w ramach możliwości) działań gaśniczych przy pomocy dostępnych urządzeń przeciwpożarowych i gaśnic oraz udzielania pomocy osobom poszkodowanym oraz współdziałanie z jednostkami ratowniczo-gaśniczymi. Kolejnym bardzo ważnym elementem ochrony przeciwpożarowej wspomnianych obiektów, w aspekcie skutecznego prowadzenia działań ratowniczych i gaśniczych, w tym ochrony i ewakuacji zbiorów, jest także przygotowanie jednostek straży pożarnych do prowadzenia w nich działań ratowniczo-gaśniczych. Przepisy ochrony przeciwpożarowej, aktualnie obowiązujące w Polsce, dość precyzyjnie i szczegółowo regulują te zagadnienia w odniesieniu do przedmiotowej grupy obiektów. Specyfika obiektów zabytkowych i muzeów wymaga konieczności wprowadzenia w nich odpowiednich procedur umożliwiających ewakuację

---

⁶ J. Zboina, P. Wojtaszewski, *Wytoczne i certyfikacja rozwiązań organizacyjnych i technicznych obiektów zabytkowych*, [w:] *Wybrane zagadnienia bezpieczeństwa pożarowego obiektów zabytkowych. Wyniki badań i rekomendacje*, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2017, s. 120-124.

zbiorów w przypadku pożaru, innego miejscowego zagrożenia oraz na wypadek wojny.

W związku z powyższym, jak już wspomniano, ważne jest wyznaczenie (skatalogowanie) obiektów zabytkowych i muzealnych oraz innych, w których będą gromadzone zbiory, a jednocześnie zainteresowanych udziałem w systemie certyfikacji.

W związku z powyższym, certyfikacja wspomnianych obiektów, powinna odnosić się do zagadnień dotyczących w szczególności:

1. Aspektów technicznych dotyczących między innymi⁷:

- a) występujących warunków techniczno-budowlanych, tj. zapewnienia odpowiednich warunków ewakuacji zarówno ludzi jak i zbiorów muzealnych, umożliwiających szybkie i bezpieczne opuszczenie strefy pożarowej, dostosowanych do liczby i sprawności osób przebywających w obiekcie oraz jego funkcji, konstrukcji, wymiarów, itp. W związku z powyższym, w rozpatrywanych obiektach poddanych certyfikacji, powinno dokonać się każdorazowo analizy stanu technicznego w szczególności w odniesieniu do oceny dróg komunikacji ogólnej w odniesieniu do ich obudowy, zamknięcia drzwiami i zabezpieczenia przed zadymieniem, gdyż zagadnienie to, w odniesieniu do niektórych obiektów, najczęściej stanowi podstawę do uznania użytkowanego budynku istniejącego za zagrażający życiu ludzi, w rozumieniu przepisów przeciwpożarowych⁸. Jednocześnie zwraca się uwagę, że w rozpatrywanych obiektach, ewentualne występowanie takiego zagrożenia życia ludzi jest niedopuszczalne;
- b) ewakuacji ludzi – na podstawie danych dla poszczególnych obiektów, pozyskanych między innymi z instrukcji bezpieczeństwa pożarowego, planów ewakuacji, książek obiektów budowlanych lub innych opracowań z zakresu ochrony przeciwpożarowej, jak również wizji lokalnych i projektów budowlanych oraz bieżących ocen funkcjonowania obiektów w zakresie występujących warunków ewakuacji, odnoszących m.in. do:
  - zapewnienia dostatecznej liczby, wysokości i szerokości wyjść ewakuacyjnych;
  - zachowania dopuszczalnej długości, wysokości i szerokości przejść oraz dojść ewakuacyjnych;
  - zapewnienia bezpiecznej pożarowo obudowy i wydzielen dróg ewakuacyjnych oraz pomieszczeń;
  - zabezpieczenia przed zadymieniem wymienionych w przepisach techniczno-budowlanych dróg ewakuacyjnych, w tym: na stosowaniu

---

⁷ *Ibidem*, s. 125-127.

⁸ § 16 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz.U. 2010, Nr 109 poz. 719).

- urządzeń zapobiegających zadymieniu lub urządzeń i innych rozwiązań techniczno-budowlanych zapewniających usuwanie dymu;
- zapewnienia oświetlenia awaryjnego (ewakuacyjnego i zapasowego) w pomieszczeniach i na drogach ewakuacyjnych wymienionych w przepisach techniczno-budowlanych;
  - zapewnienia możliwości rozgłaszania sygnałów ostrzegawczych i komunikatów głosowych przez dźwiękowy system ostrzegawczy w budynkach, dla których jest on wymagany.
- Niedopuszczalne jest występowanie w użytkowanym istniejącym budynku warunków technicznych niezapewniających możliwości ewakuacji ludzi, uznanych za zagrażające życiu ludzi, zgodnie z § 16 rozporządzenia MSWiA z dnia 7.06.2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz.U. Nr 109, poz. 719).
- c) wyposażenia obiektów w techniczne środki zabezpieczeń przeciwpożarowych (urządzenia przeciwpożarowe), wymagane przez przepisy ochrony przeciwpożarowej lub w związku z zastosowaniem w tych obiektach rozwiązań zamiennych, wynikających z odrębnych przepisów, tj.:
- instalację wodociągową przeciwpożarową z hydrantami (25 lub 52);
  - instalację systemu sygnalizacji pożarowej (SSP) oraz monitoringu pożarowego do Państwowej Straży Pożarowej;
  - dźwiękowy system ostrzegawczy;
  - awaryjne oświetlenie ewakuacyjne;
  - urządzenia do usuwania dymu lub zapobiegające zadymieniu (stanowiące zabezpieczenie dróg ewakuacyjnych przed zadymieniem);
  - stałe/półstałe urządzenia gaśnicze;
  - stałe/półstałe urządzenia gaśnicze gazowe;
  - przeciwpożarowy wyłącznik prądu.
- Konieczność zastosowania urządzeń przeciwpożarowych w obiekcie wynikać może także z przypadków, dla których właściwy komendant wojewódzki Państwowej Straży Pożarnej wyraził zgodę na zastosowanie rozwiązań zamiennych albo zgodę na zastosowanie rozwiązań zamiennych wyrażoną pod warunkiem spełnienia dodatkowych wymagań – w trybie wynikającym z przepisów ustawy o ochronie przeciwpożarowej⁹.
- d) przygotowania obiektów do prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych – dane dotyczące przygotowania obiektu do działań ratowniczo-gaśniczych, przedstawione m.in. na podstawie: instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji, instrukcji bezpieczeństwa pożarowego sporządzonych dla rozpatrywanych obiektów, książek obiektów budowlanych lub innych opracowań z zakresu ochrony przeciwpożarowej, jak również projektów budowlanych oraz bieżących ocen funkcjonowania obiektów, powinny

---

⁹ Art. 6c pkt 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2017 r., poz. 736).

jednoznacznie umożliwić dokonanie oceny przygotowania obiektu doprowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych. Wyżej wymienione dane powinny dotyczyć w szczególności:

- zapewnienia dróg pożarowych – w tym przypadku należy uwzględnić ewentualne utrudnienia z dojazdem do budynku, spowodowane np. blokadą pasa ruchu, zastawieniem drogi przez zaparkowane pojazdy, itp.;
- zaopatrzenia w wodę do zewnętrznego gaszenia – najczęstszym źródłem wody do zewnętrznego gaszenia pożaru są hydranty nadziemne, hydranty podziemne, zbiorniki naturalne, zbiorniki sztuczne, lub jednocześnie występowanie kilku ww. źródeł wody;
- wykorzystania na potrzeby działań ratowniczo-gaśniczych (umiejętność wykorzystania) przez jednostki PSP urządzeń przeciwpożarowych, w które są wyposażone obiekty,
- warunków ochrony przeciwpożarowej wynikających z przeznaczenia, sposobu użytkowania, magazynowania (składowania) i warunków technicznych obiektu oraz planów obiektów, obejmujących także ich usytuowanie, oraz terenu przyległego z uwzględnieniem graficznych danych – przekazanych do właściwego komendanta powiatowego (miejskiego) PSP, zgodnie z § 6 ust. 2 rozporządzenia MSWiA z dnia 7.06.2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz.U Nr 109, poz. 719);
- przeprowadzenia ćwiczeń wymaganych dla obiektów użyteczności publicznej, w zakresie praktycznego sprawdzania organizacji oraz warunków ewakuacji (§ 17 rozporządzenia MSWiA z dnia 7.06.2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U nr 109, poz. 719);
- analizy informacji dotyczących ochrony przeciwpożarowej pozyskanych w czasie tzw. czynności odbiorowych (stanowisko PSP w związku z przekazaniem obiektu budowlanego do użytkowania);
- analizy informacji uzyskanych (protokół, decyzja) w czasie czynności kontrolno-rozpoznawczych prowadzonych przez PSP.

2. Aspektów organizacyjnych dotyczących w szczególności ewakuacji zbiorów¹⁰

Dane dotyczące organizacji ewakuacji zbiorów w obiektach zabytkowych i muzealnych powinny być pozyskiwane m.in. z Instrukcji Bezpieczeństwa Pożarowego, opracowanych dla tych obiektów – zgodnie z § 6 rozporządzenia MKiDN¹¹. Instrukcje takie na ogół już uwzględniają specyfikę tych obiektów oraz wskazują m.in. sposoby postępowania przy zabezpieczeniu najcenniejszych zbiorów. Dru-

---

¹⁰ *Ibidem*, s. 128-130.

¹¹ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą (Dz.U. 2014, poz. 1240).

gim funkcjonującym w muzeum dokumentem powinien być plan ewakuacji zbiorów, stanowiący załącznik do planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych. Oba wspomniane dokumenty są dokumentami odnoszącymi się zabezpieczenia i ochrony zbiorów, przy czym pierwszy dotyczy przypadków związanych z pożarem, natomiast drugi odnosi się do ratowania zbiorów na wypadek konfliktu zbrojnego lub innych zagrożeń. Ponadto wymagania ww. rozporządzenia MKiDN obligują muzea także do sporządzania instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji, rozumianej jako nagłego i nieplanowanego przemieszczania zbiorów. W związku z powyższym aspekty organizacyjne odnoszące się do ewakuacji zbiorów będą miały na celu przede wszystkim wykluczenie lub zminimalizowanie strat w zbiorach powstałych podczas nagłego zdarzenia.

Na potrzeby certyfikacji, w ramach realizacji programu, opracowano wzorzec karty kontrolnej zagadnień¹², która swoim zakresem obejmuje obszar zagadnień zarówno technicznych, jak i organizacyjnych występujących w rozpatrywanych obiektach. Szczegółowa analiza tych obszarów powinna stanowić podstawę do wydawania oceny końcowej (pozytywnej lub negatywnej) dla takiego obiektu w odniesieniu do występujących w nim warunków ochrony przeciwpożarowej. Otrzymanie oceny pozytywnej pozwalałoby na uzyskanie certyfikatu dla obiektu zabytkowego, potwierdzającego akceptowalny poziom bezpieczeństwa w zakresie warunków ochrony przeciwpożarowej w takim obiekcie zabytkowym lub muzeum.

Podsumowanie

System opiniowania i certyfikacji rozwiązań organizacyjnych i technicznych obiektów zabytkowych i muzealnych, powinien uwzględniać w szczególności konieczność:

1. Wyznaczenia wykazu (skatalogowania) obiektów zabytkowych i muzealnych oraz innych, w których są zgromadzone zbiory o dużej wartości historycznej, które powinny zostać objęte systemem opiniowaniem i certyfikacji występujących rozwiązań organizacyjnych i technicznych.
2. Wyznaczenia obszaru zagadnień ochrony przeciwpożarowej niezbędnych do opracowania wytycznych do opiniowania i certyfikacji, z uwzględnieniem rozwiązań dotyczących w szczególności zagadnień:
  - technicznych – dotyczących warunków ochrony przeciwpożarowej rozpatrywanego obiektu w zakresie występujących warunków techniczno-budowlanych, warunków ewakuacji ludzi, wyposażenie obiektu w wymagane techniczne środki zabezpieczeń przeciwpożarowych (urządzenia przeciwpożarowe), wymagane przez przepisy ochrony

---

¹² P. Wojtaszewski, *Opracowanie projektu zasad certyfikacji muzeów*, opracowanie w ramach realizacji projektu Opracowanie innowacyjnego systemu zarządzania bezpieczeństwem obiektów zabytkowych w zurbanizowanych centrach miast, projekt finansowany przez NCBiR, numer umowy projektu: DOB-BIO7/08/01/2015.

- przeciwpożarowej, oraz przygotowania obiektu do prowadzenia działań ratowniczo-gaśniczych, itp.,
- organizacyjnych – dotyczących w szczególności ewakuacji zbiorów oraz przygotowania personelu do realizacji zadań z zakresu ochrony przeciwpożarowej i właściwego postępowania w razie pożaru lub innego zagrożenia. Rekomenduje się, aby dokumenty (instrukcje) dotyczące ewakuacji zbiorów w obiektach objętych certyfikacją były uzgadniane (opiniowane) przez właściwe państwowe instytucje kultury (np. NIMOZ).
  - miejscowego zagrożenia, które powinny być określone w instrukcji bezpieczeństwa pożarowego.
3. Wyznaczenia podmiotu, właściwego i kompetentnego do prowadzenia procesów oceny i certyfikacji w zakresie przygotowania obiektu zabytkowego, bądź obiektu, w którym znajdują się cenne zbiory – do działań ratowniczo-gaśniczych, ewakuacji zbiorów oraz oceny występujących warunków techniczno-budowlanych i zabezpieczeń przeciwpożarowych.
  4. Wypracowania propozycji odpowiednich ram formalno-prawnych, pozwalających na funkcjonowanie przedmiotowego opiniowania i certyfikacji oraz podmiotów biorących udział w tym procesie.
  5. Wypracowania „korzyści” dla właścicieli, zarządców i użytkowników obiektów objętych programem opiniowania i certyfikowania, wynikających z ich udziału w tym procesie. (np. uzyskanie tzw. upustów ubezpieczeniowych, wpisanie na listę „obiektów bezpiecznych i przyjaznych dla zwiedzających”, itp.).
  6. Podstawą do wydania certyfikatu dla obiektu zabytkowego przez uprawniony podmiot powinna być wyłącznie pozytywna ocena końcowa, sporządzana na podstawie karty kontrolnej, uwzględniającej w szczególności:
    - niewystępowanie warunków technicznych, które nie zapewniają możliwości ewakuacji ludzi, stanowiących podstawę do uznania rozpatrywanego obiektu (budynku) istniejącego za zagrażający życiu ludzi;
    - pełne wyposażenie rozpatrywanego obiektu w sprawne urządzenia przeciwpożarowe oraz zapewnienie drogi pożarowej, wymagane przez przepisy ochrony przeciwpożarowej lub występowanie rozwiązań zamiennych pozwalających na spełnienie wymagań ochrony przeciwpożarowej dotyczących obiektów budowlanych w sposób inny niż określony w tych przepisach, jeżeli proponowane rozwiązania zamienne ograniczają możliwość powstania pożaru, w trybie odrębnych przepisów¹³;
    - przygotowanie obiektu do działań ratowniczo-gaśniczych;
    - przygotowanie zbiorów do ewakuacji.

---

¹³ Art. 6a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2017 r., poz. 736).

7. Certyfikat dla obiektu zabytkowego powinien być wydawany na czas określony i podlegać nadzorowi w okresie jego ważności. W przypadku jednak wystąpienia w okresie ważności certyfikatu istotnych zmian w warunkach ochrony przeciwpożarowej certyfikat taki powinien być wydawany ponownie lub cofany.
8. Ewidencję obiektów objętych opiniowaniem i certyfikacją powinien prowadzić uprawniony podmiot, przy czym wykaz tych obiektów powinien być ogólnie dostępny.

Bibliografia:

- Art. 6c pkt. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U. z 2017 r., poz. 736).
- Praca zbiorowa (red. Zboina J.), *Wybrane zagadnienia bezpieczeństwa pożarowego obiektów zabytkowych. Wyniki badań i rekomendacje*, Wydawnictwo CNBOP-PIB, Józefów 2017.
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczenia zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą (Dz.U. 2014, poz. 1240).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz.U. 2010, Nr 109 poz. 719).
- Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2017 r. poz. 972).
- Wojtaszewski P., *Określenie potrzeb systemu opiniowania i potencjalnej certyfikacji rozwiązań organizacyjnych i technicznych obiektów zabytkowych*, opracowanie w ramach realizacji projektu *Opracowanie innowacyjnego systemu zarządzania bezpieczeństwem obiektów zabytkowych w zurbanizowanych centrach miast*, projekt finansowany przez NCBiR, numer umowy projektu: DOB-BIO7/08/01/2015.
- Wojtaszewski P., *Opracowanie projektu zasad certyfikacji muzeów*, opracowanie w ramach realizacji projektu *Opracowanie innowacyjnego systemu zarządzania bezpieczeństwem obiektów zabytkowych w zurbanizowanych centrach miast*, projekt finansowany przez NCBiR, numer umowy projektu: DOB-BIO7/08/01/2015.
- Wojtaszewski P., *Opracowanie założeń do wytycznych do opiniowania i certyfikacji rozwiązań organizacyjnych i technicznych obiektów zabytkowych*, opracowanie w ramach realizacji projektu *Opracowanie innowacyjnego systemu zarządzania bezpieczeństwem obiektów zabytkowych w zurbanizowanych centrach miast*, projekt finansowany przez NCBiR, numer umowy projektu: DOB-BIO7/08/01/2015.

Abstract

The idea of certification of historical buildings, guidelines and the assessment of organizational and technical solutions in the field of fire safety

The article presents the idea of certification of the historical buildings, assessment guidelines and organizational and technical solutions in the field of fire safety of historical buildings, including museums as well as their collections, which has been de-

veloped on the basis of research results. Scientific and Research Centre for Fire Protection – National Research Institute within the framework of a project titled “Development of an innovative system of safety management of historical buildings in the urban city centres”. The results confirm legitimacy of introducing special certification system, which focuses on the level of safety of museum facilities and their collections.

Keywords: Certification of historical buildings, fire safety